Бр. 133. У Новом Саду, у суботу 16. (29. јуна) 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

Лист српске народне радикалне странке. (Вечерњи лист.) Издање „Рада“ дион. друштва у Руми.

Влада Савић ослобођен.

Влада Савић је ослобођен! Ослобођен је невин човек, који је дуго времена стајао под сумњом убијства, која је због убијства био осуђен на три године, и који је месецима невино чамио не само у истражном затвору, него и у тамници.

Сад је ослобођен! Јесте ли помишљали, како мора изгледати у души човека, који невино труне у тамници?! Можда је најтежа и најстраховитија људска заблуда, осуда невина човека. Сада је то осечки суд поправио. Ослободио је Владу Савића од тешке оптужбе, а докази, да је Влада Савић невин, били су толико јаки, да државни тужилац није апелирао. Пресуда је дакле — коначна!

Ма како да се зове онај, коме се догодило оно, што се догодило Влади Савићу, јавно би мнене данас одлахнуло. Та за бога, ослобођен је човек, који је на неправди био осуђен. И Влада Савић, иако је ратар, био је далеко познат са своје бистрине и своје начитаности. Имао необична говорничка дара и могао се слободно појавити на сваком збору и давану. Уз то је био жарки родољуб, напредан и скроз поштен човек. Био је члан управе српске народне радикалне странке и кандидат илочког среза за земаљски сабор Хрватске и Славоније, те је на своме агитационом путу изазвао дивљење. И најнапреднији народи Европе тешко да могу показати много таквих ратара, као што је Влада Савић.

Поздрављамо онај дан, када је ослобођен и потпуно повраћен народу своме. И нека му је сретан његов даљи рад! Он зна, да његови пријатељи нису ни часа посумњали, а нису зато, јер је он казао: Нисам! Да је Влада Савић обесно нападнут, у одбрани учинио оно, он је имао чиме да се брани и не би никада казао: — Нисам. Али кад је рекао нисам, онда је и било тако.

* * *

Има кад су сведоци у заблуди. Има када погрешно виде и погрешно чују, и кад их изда њихово схваћање, и када исказују под сугестијом. Догађа се све то, а да нема рђаве намере. То је онда несрећа.

У ствари Владе Савића није било тако. Тамо су почињени злочини, да могу „доказати“ Влади Савићу злочин. Тамо су учињени друштвени злочини путем новина, за које злочине нема данас друге казне, осим јавног презирања. А тамо су учињени и кривични злочини.

Што је на свету српских подрепашких листова, закликтали су пре суда и истраге, не само: Влада Савић је убица! него су викали: Ето, какви су радикали! И умешаше се читаве политичке странке и котерије, да створе јавно мнење, како је Влада Савић заиста убио Стеву Вишњичког, само да би са својих људи *и са себе* отклонили кривицу и да могу казати: Радикали су пролили крв. Подрепашке странке направиле су биле од афере Владе Савића ствар своје политичке части, и утук противу радикала.

Уз то је било у ствари Владе Савића лажних сведочаба. Било је подмићивања и свакојаких новаљаштва. Влада Савић није био жртва људске заблуде него беспримерне људске покварености.

Сугериран бестидном новинарском дреком, лажно обавештен трчилажама, обманут лажним сведоцима, митровачки судбени сто изрече, да је Влада Савић крив. И та пресуда би потврђена. Влада Савић узалуд покушаваше на оној расправи да буде опширнији, узалуд се позивао на своје сведоке, није нашао потребна поверења. . .

Његов бранилац др. Александар пл. Рокнић, који је познавао цео материјал, био је начисто, да та ствар не може и не сме тако остати. Он је тражио обнову парнице и — успео је. Тражио је, да се одреди други суд и успео је. Докази, које је навео у обрану Владе Савића, били су толико очигледни и толико тешки, да је сто седморице наредио не само обнову парнице, него и то, да се Влада Савић одмах пусти на слободу. Ово је веома редак и скоро јединствени пример у судској пракси, али тај пример сведочи, колико је највиши суд био уверен, да је Влада Савић невино лежао у затвору, па је учинио одмах све што је могао и смео, да Владу Савића пусти на слободу, до свршетка новога суђења.

* * *

У сасвим политичкој средини развио се крвави догађај, због кога је невино осуђен Влада Савић.

Било је 16. маја 1910. године. Тога дана било је отварање српског народног црквеног сабора, онога сабора, на коме су новцем и насиљем изабрани самосталски подрепаши спремали насиља. Уздали су се у свој споразум са Куеном, и молили у помоћ жандаре. Што никада, догодило се тада. Дошло је 150 жандара на дан отварања сабора. Али су хтели да изгледа, како се ствари не развијају под утицајем жандарских бајонета него вољом народа и удесили су, да што год има подрепаша у Новом Саду и околини дође на тај дан у Карловце. Створили су пијане руље и под заштитом жандармерије изазивали су; ишли су намерно на то, да дође до покора, нарочито због тога, да скрену пажњу политичких покора, које су смерали.

И из Каменице су довели 15 самосталаца у Карловце. Та су се самосталци враћали по подне за неколико коли у Каменицу пијани и разбешњени, а кроз целу Каменицу су викали: Живели самосталци! Матер радикалима!

Један им је младић добацио тај узвик преокренуто у лице. Самосталци поскакаше с кола и почеше да га бију тољагама и једним дебелим гвозденим штапом. Друга се двојица умешаше, да спасу младића. Тада је Влада Савић изашао из куће своје, са кишобраном у руци, и умешао се толико у ту ствар, што је своја два пријатеља, који су бранили младића, вукао у своју кућу. Онда самосталци нападну Владу Савића, и у том покору погинуо је један самосталац, Стева Вишњички.

У свима подрепашким новинама осуше се организовани нападаји: — Радикали су пролили крв! Радикали су убице! Влада Савић убио је Стеву Вишњичког!

Нигде на беломе свету не би човек могао наћи толико бестидности. У пијаној руљи ула се самосталци у Каменицу и изазиваху. Кад им се грдње враћају, они почињу немилостиву тучу. Ударају 15 на једнога са батинама и гвозденим штапом. Ко је прошао онда, умешао се да брани младића, кога су хтели на прекрати на улици, као пса. Влада Савић је случајно наишао и хтео да заклони и одведе у кућу пријатеље, који су се умешали. Па да је у таквој прилици, у борби и одбрани и задао смртну рану Стеви Вишњичком, могли би га само жалити, што је настрадао без икакве зле намере, а пре осудио оне, који су изазвали. Такав се случај може догодити сваком. Али су самосталци употребили тај случај у своје политичке циљеве.

Кад су навалили у свима својим новинама, како је на сигурно баш Влада Савић убио Стевана Вишњичког, онда су се почели налазити плаћени сведоци против Владе Савића. Самосталци су се толико затрчали у тој ствари, да је осуда Владе Савића постала по њих ствар части њихове и ствар странчког угледа њиховог.

На поновљеном суду у Осеку, дозвољено је одбрани, коју је заступао др. Рокнић, да изнесе све докаве, и припуштена су испиту сви сведоци, које је навела одбрана. И тада изађе дело на видело.

Главни сведок, на основу чијег је исказа Влада Савић био понајпре осуђен, то је Паја Бајазет старији, из Каменице Сведоци су утврдили, да је Бајазет лажан сведок. Добио је 500 круна у готовом новцу и на 300 круна су му потписали лажну меницу, да лажно сведочи. Он је пре суда показивао сведоцима неку хартију и са те хартије је читао: Ево, ја ћу овако сведочити!

У тој ствари било је доста сведока, *чак и његових рођака*. — Бајазет је све порицао. И кад су га питали: Због чега би ти људи сведочили против њега? Рекао је: Не знам! Али меницу није могао порицати.

Др. Рокнић га је питао: — Којој странци припадате? А он је одговорио: — Ни једној! После му је доказано сведоцима да је самосталац и да има од њега у новинама и изјава да је самосталац.

Некоји су сведоци сведочили да им је приповедао Митар Савић, онај младић, кога су самосталци напали, како је он убио Вишњичког у тучи, и како му је жао и гризе га савест, што сад Влада Савић невино страда.

И сад да запитамо само подрепашке клике: Ко подмићује сведоке? Ко сведочи лажно на другога? Ко доводи у зло невине људе? Ко се бори гадним нечасним оружјем?

Они, који су се бацили каменом на Владу Савића, тима је камен пао на главу. Влада Савић је ослобођен, а ко је управ осуђен на коначној судској расправи у Осеку — само се каже.

Соколски слет у Прагу.

Табор, 14. јунија.

Наша се лађа међутим примицала Бечу. Но с том разликом да нас је сада лађа „Цар Никола II.“ обишла, пре нас пристала и тако се њени путници брже искрцаше од нас. Искрцавање и одлажење на железничку станицу врло је дуго трајало, као што то обично бива при великим масама, а кад се при томе нема у таким стварима или довољно сведстава или окретности. Но, како је било, да је, свршено је. Једно је главно, да и ако су соколи много чекали на трамваје, да их однесу на станицу, ипак су као радознали, који први пут долазе у Беч, уздржали потпуну дисциплину, што је ипак Немцима морало импоновати, да маса од 700 па још Словена (Срба) ипак се покорава наредбама, почиње се дакле дисциплинирати. У Беч смо стигли увече око $^1/_2$6 сати, а посебан воз, који нас је имао носити за Праг, пошао је тек око 11 сати увече. Када смо после дуге тортуре и чекања, али зато ипак у највећем реду стигли на станицу, оставили смо своје ствари и пошли сваки у Беч на своју руку, да га колико можемо и како знамо разгледамо.

На време и још много раније били су сви на станици Фрање Јосифа, и отуда смо се ноћу, као што већ рекох, упутили засебним влаком за Праг. Напоменути ми је само, да смо се у Бечу чували провоцирања, а и бојали се да не будемо изазвани, а можда и стога, што је Беч читава држава, те наш долазак може се рећи није био ни примећен у Бечу.

Дође час и ми се из Беча кренусмо, даље за Праг, но са зебњом, која се после и оправдала, да и трећу ноћ већина неће моћи спавати. Пруга је била Беч—Табор –Праг. Већ нам у Бечу рекоше, да ћемо се у Табору

одморити, но не знадоше нам рећи колико. То смо тек чули у возу. У возу неколицина је спавала, а већина не имајући места одбдила је ево и трећу ноћ. Уз пут дивили смо се лепој ческој земљи, која је, као што се из свега могло видети, у рукама људи велике културе. О њиховој рационалној економији могли би се писати читави томови књига, а да не буде још никад у довољно јасној боји приказана.

Кад је већ почело свитати око ¾3 на моје запиткивање показаше ми кондуктери, Чеси, највећа чешка језера кнеза Шварценберга, у којима он пати најбољу рибу у великој количини. Лагано постајало је све видније, а Табор се приближавао, јер у 6 сати у четвртак ујутру требали смо стићи у Табор. Би наређено, да се сви обуку у униформе, те да тако изађемо у град, јер ће нас Таборчани свечано дочекати. Рекоше нам и то, да ћемо од шест сати ујутру остати у Табору до четири сата по подне. Многи нисмо могли себи да замислимо Табор и шта да радимо у једној варошици од 13 хиљада душа тако дуго, кад ми журимо и тежимо за Прагом. Но преварисмо се, чим уђе наш воз у станицу Таборску. Одмах видесмо, да је овде бар једна трећина становника искупљена на станици, и то: соколи у парадној униформи, а грађани и грађанке у свечаним француским, а многе девојке и у народним хаљинама. Дочек је био изван сваког очекивања. Поздравима. „Наздар! и здраво!“ не беше краја. Дочекали су нас својом музичком капелом и када смо се сви искрцали и постројили, поздрави бираним речима старина и старешина таборског сокола нас госте, позивајући нас да будемо задовољни са дечеком, да се одморимо од дугачког пута, јер долазимо браћи у походе, који нас још никада нису имали прилике угостити, те да будемо задовољни са њиховим скромним дочеком. Пошто се већ унапред у име српских сокола већ и на овоме, што нас примише и што пре нас овако свечано и у оваком великом броју изађоше — захвалио Воја Живановић пође читава поворка око 1000 соколова осим грађана у град предвођена србијанском музиком од педесет свирача. И сада да је било коме погледати и све моменте у исти мах видети како нас просто носе браћа Чеси у свој Призрен, у Табор.

Не, г. уредниче, моје перо не може то учинити! Зато нећу ни да улазим у дубину душе наше браће Чеха, него ћу као обичан извештач сувим, непесничким стилом да покушам само неке ствари описати, што су моје скромне очи могле видети Госпође и госпођице, фамилије са балкона и прозора просто су обасипале наше соколе то овацијама, то дивним китама свежега цвећа. Цео град беше искићен чешким и српским народним заставама. Публика нас је пратила управо у соколану, која нас је својим простором, својом солидношћу и својим украсима задивила. Ту нам поштовани брат старина и старешина Јан Сетунски рече још неколико топлих речи, позва нас да се одморимо, да се окупамо бесплатно од силне путне прашине у њиховом градском купалишту, да затим разгледамо град, препун историјских реликвија из доба Хуса и Жишке, те да затим у 11 сати сви, нас 700 дођемо на закуску, коју нам даје град.

Пођосмо дакле у град, окупасмо се, а затим да разгледамо Жишкин музеј и музеј њихов, чески, народно етнографски. Но о овим стварима немам довољно ни речи, а и није сада ни време, да се о њима опширно изражавам. Споменућу само да се све врсте оружја из ратова Жишкиних чувају у овоме музеју. Ту је оригинална Жишкина кошуља од дрота, ту још онај олтар и камен са кога је Хус причешћивао своје присталице у два вида т. ј. лебом и вином

И сада напослетку дође време да пођемо на закуску. Ово је постигло управо кулминацију нашег изненађења, а њиховог дочека према нама. Замислите нас 700 богато угостити у најширем смислу те речи Ја не знам али остављам свакоме да сам оцени, колико је требало саламе, паризера и др., колико је требало шунке оне гласовите чешке, колико сирева, колико пива, колико колача, а од свега да толико остане, да би могли бар још једном сви јести. Ја још никада ни сам видео скупа толико света на јелуни таке богате софре. Ето вам, штовани читаоци, па оцените колико је од свега тога за нас 700 требало!

За време оваке царске и братске закуске служиле су нас ческе девојке обучене у своје народно одело и што се мени нарочито допало обувене у своје народне чизме. Свуда уз старину беху му два крила, два сокола бр. др. Пивоњка Отомар и др. Пламка Мирослав Нека је и њима и целоме граду на такој великој љубави и пожртвовању и овим најтоплија хвала изречена, на овом братском и ретко богатом дочеку макар и овим путем најискренија хвала изречена. Табор нас је јако задужио, не знамо хоћемо ли им икада моћи то вратити. По закусци засвира наша банда коло и наши соколи са Чехињама ухватише се у једно огромно коло у пространом дворишту соколане.

У ½2 сата стигоше у Табор још и Дубровчани.

Епархијски заступници града Сомбора.

Пишу нам из Сомбора: У скупштинској седници наше црквене општине једногласно смо изабрали ове челик-радикале за епархијске скупштинаре: Стеван Маглић, председник, Новак С. Машић, нар. посланик, Миливој Каракашевић, књижар, Владимир Торђански, књиговођа, Васа Мл. Бикар и Никола Манојловић. Наши противници нису се смели ни појавити на изборном месту. Живела будна свест сомборских радикала!

Украден печат.

Пишу нам из Беодре: Шта се све није догађало у темишварској епархији пред изборе епархијских скупштинара, и шта се све чини, и шта ће имати да чује свет, то је просто за чудо. Код нас нестао печат, онда баш, кад је председник требао да удари на веровнице радикалним изборницима. Дошао човек, да узме печат, који је пред одборницима закључао у орман, али печата нема. Пита учитеља, где је печат — не зна; пита попа — не зна ни он. Просто ишчезао печат, нестало га; или је ваљада изветрио, излапио. Неки сумњиво врте главом и само шапућу, а неки отворено говоре: украден је. Али ко да украде печат? Коме он још треба? Па баш сада пред избор скупштинара! Где би то урадили алмажани, тај цвет „поштењаковића“? Истина у Кикинди се шапутало међу подрепашима, да Беодрани неће моћи гласати, јер.... (па се тек онда у шаку насмеју). Али где би то учинили, Боже мој... тек тако људи говоре свашта. Али тај ће печат изаћи некоме на нос. Председник, поштен човек, одлучан радикал, хоће да ствар изађе на чисто. Ствар је предао жандармерији, а одлучни стражмештар беодранске жандармерије, Левајн, знаће већ ући у траг томе печату. Живи били па ви

лили. Ствар је брзојавно пријављена темишварској управи, и набављен је нов печат.

Подрепашка посла у Турији.

Пишу нам из Турије: Као што се доказало у Старом Бечеју насиље подрепаша, образованост либералска и заједнички или „корисни“ рад за себе и власти, којој су они покорне слуге — тако се и јуче у Турији показало приликом прегледа рачуна политичке општине за годину 1911. Скупштина заказана за јуче, баш на дан избора епарх. скупштинара, јер се знало, да баш неки рачунопрегледачи беху изабрани за изборнике, осим тога беху и други преставници изабрани те и они морадоше у Ст. Бечеј. Тако створише себи један глас већине, да се да опросница поглаварству. Али чујте како! Бивши туријски Луегер, који је и највише одговоран за рачуне, те предложи, да се да опросница поглаварству (дакле и њему) па онда да се позове поглаварство, да оне замерке ревизионог одбора и оправда, а мањке и штету попуни. Чујте виспреност Луегерску!! Прво дати опросницу поглаварству, па тек онда да се позову на одговорност!! И то је усвојено са једним гласом већине, јер је зато гласало све бивше поглаварство, па и кнез и натарош иако је доказано, да су они баш и криви за све рачуне. Та има у тим рачунима о бележнице ковим непогодама, како је оштетио својим нерадом општину, па онда оно кшефтовање са општинским коксом у друштву са кнезом, па тек онај мишмаш са повишицом плате. А шта велите Луегер и општински кокс, па онда неки продати бравови општински — онда не чудите се, што су гласали за опросницу себи. За приход од кантара нећемо ни да споминемо. *Волемо, што је изасланик г Влаховић чуо све — нек их позна!* Прво чисти рачуни, па онда опросница Луегеру, ово није комасација. *Ко ће и кад ће положити рачун о комасацији г. Луегеру?*

Брзојави „Застави“.

Стигли 29. јуна.

Медицински факултет у Београду.

Београд. Скупштински финансијски одбор решио на предлог дра Лазе Пачуа, да се већ 1. октобра о. г. на београдском свеучилишту отвори медицински факултет.

Словенски новинарски конгрес.

Праг. Јуче дао град Праг у почаст новинара „Часни пехар вина“. У седници после подне говорио П. Маринковић о југословенској штампи. Синоћ била вечера на Петржину. Данас одржана скупштина савеза словенских новинара. Вечерас ће бити банкет у представничком дому.

Енглески план за мир.

Лондон. Енглеска влада предлаже, да Италија призна султанову црквену власт у Триполису; да га задржи и плати одштету. Киренајку и острва у Јегејском Мору да врати Турској, која ће јој платити ратне трошкове за акцију флоте.

Са житне пијаце у Б-Пешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 23·90 до 24·85, банатска К 23·90 24·55, бачка К 24 24·60, раж К 21·70–22, јечам за пићу К 20·60 до 21·10, јечам за пециво К 22·10—22·60, зоб К 21·50 до 21·70, кукуруз К 17·55 до 17·85. У трговини на рок прављени су оваки закључци: пшеница за октобар К 23·48, за април К 24, раж за октобар К 19·14, зоб за октобар К 19·14, кукуруз за јули К 17·60, за мај К 15·36, репица за август К 34·70 до 34·90.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ
отварам у Ст. Бечеју.
У улици што води на пивару.
Др. Милан Н. Давидовац.

БОЖИДАР МИХАЈЛОВИЋ!
Може у моју радњу ступити одмах, исто тако требам за своју пекарску радњу **2 шегрта,** које узимам на 4. год. с тим, да их одевам и да сву бригу за њих водим.
Тома Панић
1003 1—3 пекар
Бела Црква (Fehértemplom).

МЕШОВИТЕ РОБЕ ТРГОВИНА
МИТЕ Ђ. ПАЛИЋА
код „Златне Ђупе“ у ПАНЧЕВУ
потребује
2 млађа помоћника и 2 шегрта.
Ступити могу ОДМА 999 1—2

ВАЖНО ЗА ПОСЕДНИКЕ
ВРШАЋИХ МАШИНА!
Имадем **2 половна елеватора, 1 Штибову циркулар-тестеру,** сасвим нов апарат са шајбом на продају.
ПАВЛЕ ТОПАЛСКИ - РУМА
955 ФАБРИКА СТРОЈЕВА. 2—3

ЗА СВОЈУ СРЕМСКУ ВИНАРНИЦУ
потребујем
ДЕЧКА ЗА ПИКОЛУ,
за којега ћу сву бригу водити.
АНТОН ШМИДЛ, Н. Сад
гостионичар
994 1-2 Лебарска ул. бр. 23

НА ЗНАЊЕ!!
Удружени бербери у Вршцу, стављају попт. публици до повољног знања, да су услед поскупљивања свега и свачега, а нарочито животних намирница, принуђени цене бријању и шишању подићи тако, да би могли постојати и својим грађанским дужностима одговарати.
Повишена тарифа ступа у живот од 1. јула по нов. т. г. и биће истакнута у свакој берберници п. публици на углед.
С поштовањем
УДРУЖЕНИ БЕРБЕРИ
979 1-3 **у Вршцу.**

КУЋА која постоји у **Сомбору** (I. фрталь селенча) на ћошку у којој од старине постоји шпецерајска радња са гостионицом. Кућа је од тврдог материјала зидана, поред ње једна мања кућа са пекарницом Обе куће продају се заједно са инвентаром и са правом за точење пића за адресу упитати у
968 2 6 **Администрацији „Заставе“.**

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.